

УДОСКОНАЛЕННЯ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ БЮДЖЕТОУТВОРЮЮЧИХ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ДІЯЛЬНОСТІ

Постановка проблеми. Стратегічне управління конкурентоспроможністю основних видів діяльності та бюджетуютьорюючих галузей є основою інтегрального підходу до функціонування підприємств в ринкових умовах господарювання. В такому розумінні воно дозволяє порівнювати цілі розвитку господарюючих суб'єктів, які відображають його адаптацію до зовнішнього середовища (знаходять вираз у діях щодо уникнення (пом'якшення) загроз і розвитку можливостей), з потенціалом, що є в наявності і якого можна досягти. Важливе значення має процес формулювання стратегії відповідно до внутрішніх та зовнішніх можливостей конкурентоспроможного розвитку основних бюджетуютьорюючих видів діяльності та галузей у досягненні цілей; організація і стимулювання галузей щодо досягнення цілей на основі забезпечення виконання розроблених стратегій.

Стратегічне управління конкурентоспроможністю основних бюджетуютьорюючих видів діяльності та галузей дає можливість вирішувати комплекс проблем, пов'язаних з впровадженням та використанням новітніх технологій; оволодінням комплексним управлінням інноваціями; формуванням виробничого потенціалу, необхідного для досягнення стратегічних цілей; перебудовою виробничої структури; розвитком спеціалізації та кооперації у сфері обслуговування споживачів; розвитком маркетингу; удосконаленням організаційних структур управління; своєчасною та якісною підготовкою та перекваліфікацією персоналу тощо, тобто на те, що має сприяти розвитку економіки регіону в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми стратегічного управління конкурентоспроможністю основних бюджетуютьорюючих видів діяльності та галузей є об'єктом дослідження багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених, а саме: Мокія А.І., Васильцева Т.Г., Антонюка Г.Я., Бабець І.Г., Волошина В.І., Шевченка Т.Є, Мезенцевої О.О, Криленка В.І., Філюка Г. та інших. Проте дослідження стратегічного управління конкурентоспроможністю основних бюджетуютьорюючих видів діяльності та галузей, підвищення його ефективності з урахуванням особливостей формування світової та вітчизняної економіки, основних викликів та загроз потребують подальшого розвитку.

Мета статті полягає в науковому та практичному обґрунтуванні напрямів удосконалення структури та підвищення ефективності й конкурентоспроможності основних бюджетуютьорюючих видів діяльності та галузей.

Виклад основного матеріалу дослідження. Різновидами стратегічного управління конкурентоспроможністю основних бюджетуютьорюючих видів діяльності та галузей у широкому сенсі є: стратегічне планування; управління на основі вибору стратегічних позицій конкурентоспроможності; управління вирішенням стратегічних завдань; управління за допомогою реалізації надзвичайних заходів щодо розвитку бюджетуютьорюючих галузей тощо. Найважливішим компонентом процесу стратегічного управління розвитком бюджетуютьорюючих галузей є процес управління їх конкурентоспроможністю.

Зрештою, стратегічне управління розвитком бюджетуютьорюючих галузей можна визначити як концепцію інтегрального підходу до діяльності основних галузей економіки, яка дозволяє: порівнювати цілі розвитку бюджетуютьорюючих галузей, які відображають процес їхньої адаптації до навколишнього середовища (тобто дії, що стосуються уникнення загроз і розвитку можливостей), з потужним потенціалом, який є в наявності на даний момент; проводити процес формування (розробки) комплексу стратегій відповідно

можливостей бюджетуютворюючих галузей у досягненні поставлених завдань; організувати та активізувати діяльність з реалізації прийнятих стратегій.

Важливе значення має визначення функцій стратегічного управління розвитком бюджетуютворюючих галузей з метою підвищення їх конкурентоспроможності. До них належать: визначення цілей основних видів діяльності з урахуванням ринкової кон'юнктури; оцінка засобів та ресурсів досягнення цілей; визначення ризиків та обмежень; розробка перспективних планів і програм; контроль та аналіз очікуваних результатів [1]. Необхідно зазначити, що стратегічне управління можна розглядати як динамічну сукупність взаємопов'язаних управлінських процесів.

Ці процеси логічно впливають (або слідуєть) один з іншого. Однак існує стійкий зворотній зв'язок і, відповідно, зворотний вплив кожного процесу на інші і на всю їх сукупність. Це є важливою особливістю системи стратегічного управління. Здійснення стратегічного управління конкурентоспроможністю бюджетуютворюючих галузей направлене на вирішення наступних важливих проблем:

1) проблеми, пов'язані з цілями основних видів діяльності, які спрямовані на підвищення ефективності шляхом забезпечення взаємозв'язку цілей, ресурсів і результатів;

2) проблеми, пов'язані з елементами галузей, якщо ці елементи необхідні для досягнення цілей, але в даний момент відсутні або є в недостатньому обсязі;

3) проблеми, пов'язані із зовнішніми факторами.

Концепція стратегічного управління конкурентоспроможністю основних видів діяльності [2], яка покладена в основу стратегічного мислення, має також такі характерні особливості:

1. Базується на певному поєднанні теорій менеджменту про діяльність підприємства (зокрема на системному і ситуаційному аналізі, цільовому та інноваційному підходах до управління тощо). Підприємство при цьому розглядається як відкрита соціально-економічна і матеріально-речова система. Використання тільки одного з зазначених принципів не дозволяє досягти потрібних результатів – розвитку підприємства в довгостроковій перспективі.

2. Орієнтує на вивчення умов, в яких функціонує підприємство. Завдяки цьому вдається створювати адекватні наявним умовам системи стратегічного управління, що будуть відрізнятися один від одного залежно від особливостей підприємства і характеристик зовнішнього середовища.

3. Концентрує увагу на необхідності збору та застосування баз стратегічної інформації. Аналіз, інтерпретація та застосування інформації для прийняття стратегічних рішень дозволяють визначити зміст і послідовність дій щодо змін на підприємстві завдяки зменшенню невизначеності ситуації.

4. Допомогає прогнозувати наслідки прийнятих рішень, впливаючи на ситуацію відповідним розподілом ресурсів, встановленням ефективних зв'язків та формуванням стратегічного поведінки персоналу.

5. Передбачає застосування певних інструментів та методів розвитку підприємств (цілей, «дерева цілей», стратегій, «стратегічного набору», стратегічних планів, проектів і програм, стратегічного планування та контролю тощо).

6. Створює передумови для створення такої системи управління, яка дозволяє функціонувати підприємству у стратегічному режимі, що, у свою чергу, забезпечує його існування в довгостроковій перспективі.

Економічна ефективність бюджетуютворюючих галузей залежить від здатності передбачувати і змінювати свою структуру, розробляти і впроваджувати нові види діяльності, правильно розподіляти інвестиції та прибутки, щоб досягти найбільшого ефекту і забезпечити довгострокове існування бюджетуютворюючих галузей. Конкурентоспроможність бюджетуютворюючих галузей – це підсумки їхньої діяльності, в

яких відображаються зусилля всіх без винятку служб і підрозділів, а також здатність реагувати на зміну кон'юнктури світового і вітчизняного ринків.

Процес аналізу конкурентоспроможності бюджетуютьючих галузей складається з декількох етапів. На першому етапі визначаються мета дослідження та вибір конкретної галузі. На другому етапі визначають потенційних споживачів і вивчають їх. На третьому етапі здійснюється оцінка галузі, що регламентує рівень, а також обов'язкові межі параметрів підприємств даної галузі, вибір основних технічних і економічних засобів підприємств.

На четвертому етапі здійснюється вибір галузі-аналога. На останньому етапі виконується розрахунок показника конкурентоспроможності на основі виробленого методу. Конкурентоспроможність бюджетуютьючих галузей обумовлюється якісними і вартісними факторами, які можуть бути досить повно охарактеризовані за допомогою системи кількісних, економічних і маркетингових показників.

Економічну стійкість бюджетуютьючих галузей визначають всі фактори конкурентоспроможності, у тому числі і маркетингові параметри, які можуть бути причиною ризику при виході готової продукції бюджетуютьючих галузей на світовий і вітчизняний ринки. Відсутність маркетингового супроводу галузей суттєво знижує рівень їх конкурентоспроможності та може бути виправдане лише в умовах дефіцитної економіки. Після визначення загальних показників конкурентоспроможності розраховується інтегральний показник рівня конкурентоспроможності бюджетуютьючої галузі:

$$K_{и.п} = S_{н.п} \frac{K_{к.п}}{\mathcal{E}} \geq 1,$$

де $S_{н.п}$ – загальний показник по нормативних параметрах,

$K_{к.п}$ – загальний показник по консументних параметрах,

\mathcal{E} – загальний показник за економічними параметрами.

При $K_{и.п} \geq 1$ бюджетуютьюча галузь вважається конкурентоспроможною.

Визначення конкурентоспроможності бюджетуютьючих галузей має значення не тільки для кількісної оцінки показників, а й з метою аналізу конкурентоспроможності основних видів діяльності, виявлення їхніх переваг і недоліків в умовах конкуренції, закріплення і посилення перших, ослаблення та усунення останніх. Виявлення резервів підвищення конкурентоспроможності бюджетуютьючих галузей здійснюється, виходячи з таких міркувань:

конкурентоспроможність бюджетуютьючих галузей оцінюється за кількома якісними показниками, що робить можливим аналітичне розкладання показника конкурентоспроможності, визначення впливу кожного з аналітичних одиниць на формування загального показника конкурентоспроможності галузей. Першим напрямком аналізу конкурентоспроможності є розкладання показника по структурних підрозділах галузей, кожний з яких є особливим центром утворення витрат і відповідного прибутку бюджетуютьючих галузей.

Для забезпечення інноваційного процесу розвитку бюджетуютьючих галузей також необхідний і інтелектуальний капітал, який у сучасних умовах стає поряд з виробничим і фінансовим одним з найважливіших стратегічних ресурсів та визначальною передумовою реалізації інновацій. Метою впровадження інновацій у бюджетуютьючих галузях є створення довгострокових конкурентних переваг, тобто інноваційна діяльність повинна розглядатися як здатність бюджетуютьючих галузей та їхнього персоналу до постійної адаптації до вимог світового та вітчизняного ринків. А це означає необхідність формування інтелектуального капіталу бюджетуютьючих галузей [3].

До аналітичних методів оцінки конкурентоспроможності бюджетуютьорюючих галузей відноситься метод оцінки конкурентоспроможності галузі через інтегральний показник, оцінка конкурентоспроможності на основі розрахунку ринкової частки, оцінка конкурентоспроможності галузі на основі теорії ефективної конкуренції тощо. Переваги даної групи методів полягають у простоті розрахунків за наявної інформації, а також досить легкому порівнянню параметрів аналізованої галузі і зразка-аналога. Недоліком даної групи методів є суб'єктивний вплив на оцінку конкурентоспроможності з боку експертів, а також труднощі, пов'язані з обмеженою доступністю необхідних даних про діяльність оцінюваних бюджетуютьорюючих галузей [4].

Аналітично-прогностичні методи відрізняються не тільки можливістю врахування впливу різних факторів зовнішнього середовища при оцінці конкурентоспроможності бюджетуютьорюючих галузей, але і можливістю комплексного аналізу кон'юнктури ринку, технологій. Дана група методів включає в себе метод мозкового штурму, метод оцінки конкурентоспроможності тощо. Графічні методи оцінки конкурентоспроможності (багатокутник конкурентоспроможності, метод кругових діаграм, метод гістограм тощо) дозволяють наочно продемонструвати конкурентне становище бюджетуютьорюючих галузей у порівнянні з конкурентами.

Однак відсутність точної кількісної характеристики галузей за заданими критеріями обмежує можливість застосування даних методів. Проведена класифікація методів спрощує процес оцінки конкурентоспроможності бюджетуютьорюючих галузей, дозволяючи вибрати між аналітичними, аналітико-прогностичними і графічними методами з урахуванням повноти наявної для аналізу інформації.

Конкурентоспроможність бюджетуютьорюючих галузей у сучасному світі – запорука їхнього успіху, прибутковості і процвітання. Управління конкурентоспроможністю бюджетуютьорюючих галузей розглядається в контексті управління конкурентоспроможністю основних видів діяльності, внаслідок їх сильного взаємозв'язку. Сутність управління конкурентоспроможністю бюджетуютьорюючих галузей реалізується через управління окремими конкурентними перевагами й факторами конкурентоспроможності галузей, управління на основі використання стратегічних, тактичних, оперативних планів діяльності, управління на основі економіко-математичного моделювання.

Висновки. Методи управління конкурентоспроможністю бюджетуютьорюючих галузей реалізуються через аналіз ефективності використання факторів, що утворюють модель їх оцінки. Важливе значення в процесі проведення наукових досліджень конкурентоспроможності основних бюджетуютьорюючих видів діяльності та галузей мають методи, які б дозволили виявляти тенденції розвитку бюджетуютьорюючих галузей, прогнозувати можливий розвиток, фіксувати інноваційні процеси.

Анотація

У статті подано обґрунтування наукових засад та розробку практичних рекомендацій щодо удосконалення стратегічного управління конкурентоспроможністю бюджетуютьорюючих галузей.

Ключові слова. Стратегічне управління, бюджетуютьорюючі галузі, види діяльності, аналіз, процеси, моделювання.

Аннотация

В статье представлено обоснование научных основ и разработку практических рекомендаций по совершенствованию стратегического управления конкурентоспособностью бюджетобразующих отраслей.

Ключевые слова. Стратегическое управление, бюджетобразующих отраслях, виды деятельности, анализ, процессы, моделирование.

Abstract

The article justification of scientific principles and develop practical recommendations for improving the strategic management of budget-competitive industries.

Keywords. Strategic management, budget forming branch, activities, analysis, processes modeling.

Список використаних джерел:

1. Алферова С. Б. Обобщенная оценка экономической эффективности трудовых затрат / С. Б. Алферова // Наука ЮУрГУ. Секция экономики, управления и права : материалы 63-й науч. конф. ; Юж.-Урал. гос. ун-т. – Челябинск : Издательский центр ЮУрГУ, 2011. – Т. 1. – С. 3-5.
2. Бондарчук Р. Конкурентоспроможність виробничих структур оборонно-виробничого комплексу України / Р. Бондарчук // Економіка України. - 2006. - № 3. - С. 15-20.
3. Марчук Т.С. Показники конкурентоспроможності продукції і конкурентоспроможності підприємства / Т.С. Марчук // Формування ринкових відносин в Україні. - 2009. - № 17. - С. 110-113.
4. Панасенко Д.А. Системний підхід до показників конкурентоспроможності / Д.А. Панасенко // Формування ринкових відносин в Україні. - 2008. - С. 19-24.